

ירידה בשיגורים והאפשרות לקריסת המשטר: 7 תובנות משבועיים של מלחמה

16.03.2026 | written by אלי קלוטשטיין

קצת יותר משבועיים כבר חלפו מאז תחילת מבצע "שאגת הארי", חיסולו של מנהיג איראן הקודם עלי ח'מינאי והמהלכים לפגיעות הולכות ומתגברות בכלל המערכים של הרפובליקה האסלאמית. פרק זמן כזה מאפשר לציין בביטחון יחסי כמה מגמות ותובנות על המלחמה, מבלי לחשוש שמדובר באירוע רגעי או חד-פעמי. מובן שכל ניתוח כזה צריך לקחת בחשבון את הערפל שעוטף את המערכה כולה, את ניסיונות ההסתרה של כל הצדדים, העובדה שיש מידע סודי שאינו זמין לכלל הציבור מצד אחד ואת הררי המידע שאכן נגיש לכול מצד שני.

ובכל זאת, אתמקד בכמה תופעות בולטות של המלחמה עד כה, בניסיון לרדת לעומקן ואולי להקיש מהן מה צפוי לנו בהמשך המערכה.

מדינות האזור לא מתעוררות

האופן שבו איראן הגיבה למתקפות עליה בירי נטול כל רסן לעבר כמעט כל מדינה באזור תפס אולי את ארה"ב לא מוכנה. בטהרן הזהירו שמערכה כזו תוביל ל"מלחמה אזורית", ולכן התגובה שלה לא צריכה הייתה להיות מפתיעה. אך ההיקף, הטווח הנרחב והנכונות לשגר טילים אפילו על מדינות שסייעו לה במשא ומתן או בכלל טורקיה, עומאן ועוד גדולים מאוד, וייתכן שלכך היה קשה להיערך מראש.

המתקפה הזאת גם תפסה חלק ממדינות האזור כשהן מסוכסכות בינן לבין עצמן. המנהיגים באבו-דאבי וריאד, למשל, עוד סוחבים את העימות ביניהם על השליטה בדרום תימן ואיראן מנסה לנצל זאת. לא סתם אמר שר עבאס עראקצ'י שכטב"מים נורים על ערב הסעודית משטח האמירויות. הוא מבקש להעמיק את הפער בין שתי המדינות, שכן המחלוקת ביניהן משחקת לידיה של טהרן.

אך למרות הקושי וההפתעה הראשונית, ניתן היה לצפות מישויות ריבוניות כמו מדינות המפרץ, טורקיה, אזרבייג'ן או ירדן להתעלות לגודל האירוע. הכוונה אינה רק לתמיכה הסבילה של חלקן במתקפות האמריקניות, ככל שישנה כזו, אלא בהצטרפות פעילה למערכה. הרי העולם כולו שמע את קול הזעקה כשישראל ניסתה לחסל את ראשי חמאס באופן ממוקד בקטאר, את כמות הגינויים וההצהרות, הניסיון להקים כוח ערבי מתואם ועוד.

איראן בינתיים תוקפת ללא הרף כמעט כל מדינה באזור, בלי אבחנה בין אזרחים ומטרות צבאיות. ומה עושות אותן מדינות? הטורקים מצהירים בקול שהמטרה העיקרית שלהם היא לא להיגרר למלחמה, ועומאן מנסה להתניע מחדש את התיווך בין איראן לארה"ב בזמן שהיא עוד

מלקקת את פצעייה מהמתקפות שעודן מתמשכות בימים אלה. מלבד הדיווחים על תקיפה קטארית בודדת בתחילת המלחמה, לצד ההפצה של האמירויות על מתקן התפלה ברפובליקה האסלאמית, לא ידוע על מבצעים צבאיים שמדינות המפרץ האחרות יזמו נגד האיראנים. ניתן היה לצפות להרבה יותר מזה.

נכונה בעיניי הטענה שמדינות האזור חוששות שהמשטר האיראני לא ייפול בתום המערכה, ושאינן ערוכה שארה"ב לא תיעלם ותותיר אותן להתמודד עם טהרן לבדן. הן מעדיפות להמשיך במדיניות הפיוס וההבלגה בשלב זה, אולי עד שלא תהיה להן ברירה ☒ והכול רק כדי שלא יסלימו את העימות עם איראן באופן בלתי הפיך. הבעיה היא שעל כך בונים בטהרן, שממשיכה בינתיים במלחמה נגד שכנותיה במעמד צד אחד.

אם מדינות המפרץ והאזור רוצות להראות את עוצמתן והשפעתן בחזון אזורי עתידי במנותק רק מהעושר האנרגטי שלהן, כדאי שיתחילו להפגין עמוד שדרה אמיתי ☒ כן, גם מול איראן.

איפה האירופיות?

נמל צרפתי נפגע מירי איראני באזור המפרץ, וחייל שהציבה פריז בעיראק נהרג מתקיפת המיליציות השיעיות במדינה. בסיס האוויר הבריטי ספג טילים בקפריסין וגם כטב"מים מלבנון. מדינות היבשת הישנה הותקפו אף הן במערכה הזאת, אך בכל שלב ניסו להימנע מלהתערב בה. מלבד כמעט צדיק בודד אחד, קנצלר גרמניה פרידריך מרץ, שמוסיף להצדיק את המלחמה ☒ יתר היבשת מנמנמת, כהרגלה.

כן, בריטניה וצרפת החלו לשלוח כוחות ימיים ואוויריים למשימות הגנה, אבל שם הן עצרו. האם יגיבו על הפגיעה בהן? האם נשיא צרפת עמנואל מקרון אפילו יצליח להעלות על דל שפתיו את העובדה שלא הגורל, כוחות טבע או גורמים עלומים הרגו את החייל שלו, אלא איראן ושלוחיה? ודאי שלא. חמור מכך, בינתיים נראה שהוא והטורקים הם האחרונים בעולם שטרם התעוררו מאשליית לבנון, או מהמחשבה שלא צריך להיכנס למלחמה כדי להכריע את חיזבאללה, שממשיך לגרור את ביירות לקרבות שאינן שלה.

האירופיות, שהזדעקו על האופן שבו ניצלה רוסיה את משאבי האנרגיה שלה בעיצומה של המלחמה עם אוקראינה, לא חיכו הרבה לפני שהשתפנו מול איראן כשחסמה באופן לא לגיטימי את מצרי הורמוז ☒ אחד הנתיבים המרכזיים למעבר נפט בעולם. איטליה וצרפת, כך דווח, פנו למשל לטהרן בניסיון לקדם משא ומתן על מעבר בטוח שם. צרפת סירבה לבקשת טראמפ ללוות את מכליות הנפט העוברות במצרים.

שווייץ מקפידה להפגין נייטרליות, ולא אישרה לחלק מהטיסות של ארה"ב לעבור בשטחה לכיוון המזרח התיכון. ספרד בכלל מתנכרת לכל דבר שמריח כמו סיוע לאמריקנים או לישראל, ואפילו רומניה ☒ שדווקא אפשרה לארה"ב להשתמש בבסיסי האוויר שלה ☒ דאגה להצהיר כלפי חוץ שתעשה זאת רק לצורך משימות שאינן התקפיות.

מנהיגי היבשת מעוניינים בעיקר לטפל במשבר אנרגטי וכלכלי, ולא עסוקים בשאלה אם זו מלחמה צודקת שתועיל גם להם. העובדה שהטילים כבר הגיעו לקפריסין, אחת ממדינות האיחוד, ולכן לא רחוק היום שיגיעו ליתר היבשת ² מטרידה אותם פחות ממחיר הנפט. החשש מפלישה רוסית מעסיק אותם הרבה יותר מפצצה גרעינית בידי משטר שהוכיח שהוא מסוגל לטווח גם את שכנותיו. שנות השלושים חוזרות, וסביר להניח שגם נוויל צ'מברליין היה יכול להתגאות במדיניות שמובילים ממשיכי דרכו.

הרשתות ה"חברתיות"

אם נתרשם ממה שהולך בארצנו הקטנה ברשת X או בפייסבוק, בנקל נוכל לחשוב שהמלחמה לא חוללה הרבה שינויים במריבות הפנימיות בעם ישראל. כל מי שמתנגד לממשלה ולמדיניותה ממשיך לעשות זאת, וגם ההפך נכון. האיבה חוגגת, וכך גם הציניות, הירידות והיריבויות. פרשת מותה של שושנה סטרוק, בתה של השרה אורית סטרוק, הפכה לסמן הקיצוני של תופעה זו.

אבל כדאי לזכור שהרשתות לא תמיד כל כך "חברתיות", ובוודאי לא חברותיות. הן אינן משקפות את הרגש הרווח בציבור הרחב, ובמקרים רבים שמורות לאליטות מסוימות, שנהנות מהמאבק הזה ומשקיעות בו את רוב זמנן.

שלושה סקרים שנעשו מאז תחילת המלחמה בידי ארגוני מחקר, שלא דווקא מזוהים עם הימין הפוליטי בישראל, מדגימים את הלך הרוח הציבורי ² שאינו קרוב למה שמתרחש ברשתות. המכון למדיניות העם היהודי (JPPI) בראשות פרופ' ידידיה שטרן פרסם באמצע השבוע שעבר סקר שממנו עלה כי 72 אחוזים מהישראלים (85 אחוזים מהיהודים) סבורים שהחלטה לתקוף באיראן נכונה, יותר ממחצית משוכנעים שישראל מנצחת ² ואפילו נרשמה עלייה ברמת התמיכה בממשלה, בצבא ובנשיא ארה"ב דונלד טראמפ.

המכון הישראלי לדמוקרטיה פרסם למחרת סקר אחר, שממנו עלה כי 81 אחוזים מהנשאלים תמכו במבצע. אומנם יש פערים גדולים בין מי שמגדירים את עצמם "ימין" ו"שמאל" בסקר, אבל גם בקרב "שמאל" התמיכה מגיעה כמעט ל-70 אחוזים. רוב גדול של משיבי הסקר סבור שישראל יכולה להשמיד את איום הגרעין והטילים הבליסטיים, ורוב קטן יותר אף משוכנע שניתן להפיל את משטר האייתוללות.

הדברים האלה מתיישבים גם עם הסקר של המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS) מהשבוע הראשון למלחמה, שהצביע על תמיכה של 81 אחוזים בציבור הישראלי במתקפה על איראן, רוב של יותר מ-60 אחוזים שתמך בהמשך המערכה עד להפלת משטר האייתוללות ² ואפילו עלייה באמון הציבור במערכת הפוליטית (גם אם לא מדובר אפילו בנתון המתקרב לרוב).

אז בפעם הבאה שתקראו מריבה וירטואלית בין שני יוזרים ב-X או במקום אחר, תזכרו שזה לא בהכרח מייצג את כולנו. לרוב הגדולה בחברה הישראלית יש ידיעה ברורה לשם מה אנו נלחמים,

נגד מי ומה צריך לעשות לשם כך. הוא מוסיף להגיע למילואים על אף כל הקשיים, ומקבל את הכורח של המלחמה הזאת ותלאותיה. הלוואי שנפגין את האחדות הזאת מול כל אתגר ואתגר.

העבודה נמשכת במלוא המרץ

היקף ואיכות המטרות שהותקפו באיראן בשבועיים הראשונים של המלחמה בידי ארה"ב וישראל גם יחד פשוט מסחררים, וקשה מאוד לעקוב אחרי כל יעד ויעד. בישראל טענו השבוע שיש לנו עוד אלפי יעדים בבנק המטרות, וכי הלחימה יכולה להימשך עוד שלושה שבועות לפחות [?] וזה עוד אחרי שמזכיר המלחמה האמריקני פיט הגסט' אמר רק בסוף השבוע שכבר למעלה מ-15 אלף יעדים הושמדו.

עם זאת, יש כמה מגמות די ברורות שניתן לשים לב אליהן: ראשית, העליונות האווירית של שני הצבאות כמעט מוחלטת. אין משמעות הדבר שהאיראנים לא מנסים להפיל כלי טיס, אולם ארה"ב חשה בנוח לשלוח מפציצים כבדים ומטוסים איטיים יותר [?] מה שמעיד על כך שהיא חוששת פחות מאיומים עליהם. הכטב"מים הישראליים, כך מדווח, משייטים להנאתם בשמי טהרן ועושים שם כרצונם.

המצב הזה מאפשר את הפגיעה הניכרת מהאוויר במערך הטילים. בתקשורת דווח שקרוב ל-70 אחוזים מהמשגרים הושמדו או "פוקקו", ואפילו יש טענות שמפעילי המשגרים מסרבים לצאת לירות או נכנעים מול כלי הטיס הישראליים והאמריקניים [?] תיעודים מובחרים על כך קיימים ברשת. אם צריך סימנים אחרים, הרי שמספר השיגורים לעבר ישראל הולך ופוחת, וגם במדינות הנפרץ ניכרת מגמה של שימוש נרחב יותר בכטב"מים ופחות בטילים.

המאמץ הגדול של המתקפות עד כה נשמר דווקא ליעד שבישראל ובארה"ב מסרבים להגדיר אותו בפירוט: הפלת המשטר האיראני ופגיעה במנהיגיו. איש לא מעז להציב זאת בפירוש כמטרה של המלחמה, ובמקום זאת "יוצרים את התנאים המיטביים לכך". ואכן, חילות האוויר מפציצים כל מה שקשור לממשל [?] ממטות משטרה ועד מחסומים ברחוב של אנשי בסיג'. אלא שהאיראנים לא פראיירים, והם מתאימים את עצמם למצוד על אנשיהם, מבצעים מעצרים של פעילי אופוזיציה, מחלקים נשקים לציבור, מגייסים נשים לחילות העממיים שלהם ומנתקים את האינטרנט.

ובכל זאת, מצב הכלכלה, שרק ילך ועוד יידרדר, ידחוף את העם להתקומם. זה רק עניין של זמן, כי פשוט הם נמצאים במצב שאין להם עוד מה להפסיד. כשאיך כסף לאוכל, ממילא האפשרות לחיות הולכת וקטנה. השאלה אם העם יצליח להחזיק מעמד מול משטר שמקדש את הישרדותו יותר מכל דבר אחר. לפני חודשיים הוא לא עמד בפרץ, ויכול להיות שאחרי טיפול השורש הישראלי-אמריקני הוא יתמודד עם מצב שונה.

בתוך כך, המתקפות על הטילים וסמלי המשטר דחקו מעט הצידה את הצורך להשמיד את מערך הגרעין האיראני [?] העילה העיקרית למלחמה, כזכור, שהטיפול בה החל יחסית באיטיות. עם זאת,

לאט-לאט מצטברות הפגיעות גם שם. שני הנעלמים הגדולים שטרם הגיעו אליהם הם אתר "פסגת הפטיש" ליד נתנז, מקום מבוצר בבטן ההר שלא ידוע אם הפצצות האמריקניות יוכלו לו, וגם מאגרי האורניום המועשר לרמה של 60 אחוזים שהותקפו במבצע הקודם, ולא ברור לחלוטין היכן הם נמצאים. מדובר ביעד חשוב, שכן החומר הזה יוכל אחרי העשרה קלה לשמש כבסיס ליותר מעשר פצצות גרעיניות, אם יהיו לאיראן גם כלים נוספים לתהליך ההנשקה. בלעדיו, מצד שני, יהיה הרבה יותר קשה לאיראן להתניע מחדש את מערך הגרעין, וגם ייקח לה זמן רב.

נקודה נוספת קשורה בעורף הישראלי: ההגנה האווירית שלנו פועלת היטב. הכטב"מים לא פוגעים, גם אם לוקח לעיתים זמן לרדוף אחריהם. הטילים נוחתים באחוזים יחסית נמוכים, בין היתר כתוצאה של שיגורים בודדים בכל מטח. תמיד ישנה אפשרות לחדירה של ההגנות ופגיעה מדויקת שמובילה לאסון נוראי, כמו שאירע בבית-שמש, אך מקרים כאלה למרבה האימה והצער מעלים את ממוצע הנפגעים באופן שלא משקף את המצב הכללי. אזעקות במלחמה זה בוודאי לא נעים, אבל לפי ההערכות הישראליות אומדן הנזק ברכוש ב-12 ימי המלחמה הראשונים לא מגיע אפילו לעשירית ממה שהיה במבצע הקודם.

אם מישהו היה צריך הוכחה כיצד אנחנו בונים על ההצלחה של "עם כלביא" ומבססים אותה, זו רק נקודה נוספת שממחישה שבלעדיו היינו היום במקום אחר לגמרי, וכנראה קשה הרבה יותר.

הפרוקסי: בין תימן לעזה

עד כה הצליחה טהרן לשכנע שניים מכוחות הפרוקסי שלה באזור להצטרף למלחמה ² חיזבאללה והמיליציות העיראקיות. אין לה כבר די כוחות בסוריה, והארגונים הפלסטיניים תשושים ופצועים משנתיים של מלחמה, ומסרבים לאחוז נשק נגד ישראל. יתרה מכך, בהודעה שנשמעת כאילו נוסחה בקטאר, בחמאס אף מתחו ביקורת על המתקפות האיראניות נגד מדינות האזור.

גם בלבנון וגם בעיראק תוקפים המטוסים הישראליים, ובקרוב גם כוחות החי"ר של צה"ל יצטרפו למערכה בארץ הארזים. חיזבאללה ידע שישלם מחיר על ההוראה האיראנית, ולמרות ההצהרות הלוחמניות אין לו כנראה הרבה יכולת לעמוד מול המתקפה שלנו. הוא יילחם בעוצמה ואנו נספוג אבדות, אבל המטרה לבסוף תושג. בישראל כבר פחות מפחדים מקרב כמו בעבר הלא רחוק.

זה משאיר לנו רק את החות'ים, שלא ברור לרבים מדוע לא הצטרפו למערכה למרות שאמרו שהם נכונים לכך. גורמים בתנועת המורדים השיעים בתימן חשפו השבוע בתקשורת כי היא סובלת ממחסור בטילים אחרי שנתיים של ירי, וכי נתיבי ההברחות נותקו אליה, מה שהותיר אותה במחסור. ייתכן שזו הטעיה, ואולי גם לא.

העובדה שחיזבאללה ואיראן מתאמים את השיגורים לעבר ישראל ² למרות חוסר ההצלחה לפגוע עד כה ² מלמדת שמדובר במהלך מחושב מראש. סביר להניח, אם כן, שגם במקרה של החות'ים המהלך מחושב היטב, והם נשמרים בידי איראן בצד ככוח עתודה שיצטרף לקרבות אם וכאשר חיזבאללה ייחלש או כאשר המצב של הרפובליקה האסלאמית יהיה נואש יותר. אם

יצליחו במהלך משולב לחנוק גם את הכניסה למצרי הורמוז וגם את נתיבי השיט לים האדום ולתעלת סואץ, תהיה זו מכה קשה במיוחד לענף הספנות ☞ מה שעשוי להגדיל את הלחץ על ארה"ב לזרז את תום המלחמה.

הנשיא טראמפ

לא חייבים להכביר במילים על האיש ופועלו. הוא עמד במילתו למפגינים וחש לעזרתם. הוא מנסה ליצור תנאים להתקוממות שלכל הפחות תנקום את דם הנרצחים בגל המחאות הקודם באמצעות הפלת המשטר. הוא גם הבטיח שלא יאפשר לאיראן נשק גרעיני וייפטר מאיום הטילים, ובאומץ גדול, אל מול ביקורת לא פשוטה, עושה את כל שביכולתו כדי לעמוד ביעד הזה. שרק ימשיך ככה ולא יישבר.

אני לא אנקוט דעה בדיון אם טראמפ אם הוא הנשיא האוהד ביותר לישראל אי פעם, אבל אין ספק שהוא מספק קייס רציני למדי כדי לתמוך בו כמועמד לתואר.

מה הלאה?

בינתיים משא ומתן לסיום המלחמה לא נראה באופק. האמריקנים הלכו רחוק מדי בשביל לוותר, הקדישו משאבים רבים מאוד, איבדו חיילים, ולא השלימו עדיין את כל מטרותיהם. טראמפ לא יראה טוב אם לא ימשיך עד שישג את כל היעדים שהציב לעצמו, לפחות בתחום הגרעין והטילים. הראיה: מפציצים אסטרטגיים עדיין מגיעים לאזור לקראת תקיפות נרחבות. גם האיראנים, לדבריהם, לא מעוניינים להתניע את השיחות. המדינות המתווכות טוענות שיש נכונות של טהרן לערוצים אחוריים של הידברות, אך גם אלה לא פועלים עדיין.

בינתיים צפויות המתקפות האוויריות להימשך בקצב נרחב, ויש כבר רמזים ראשוניים לבחינת האפשרות של פעולות קרקעיות ממוקדות ☞ למשל, השתלטות אפשרית של הנחתים על האי חארג' במרכז מצרי הורמוז או פעולות קומנדו לאבטחת המתחמים שבהם נקבר האורניום המועשר, חפירתו והוצאתו מחוץ לאיראן.

השאלה היא מתי ירגישו המנהיגים שהגיעה העת למיצוי. טראמפ וגם רה"מ בנימין נתניהו רמזו שמתקרב הרגע שבו ייווצרו "התנאים האידיאליים" לעם לצאת לרחובות, ואף בנו של השאה, רזה פהלווי, נשמע אומר דברים דומים. אך לא ברור עדיין אם ההערכה המשותפת שלהם תהיה נכונה, ואם באמת נראה תנועה ניכרת של האיראנים לרחובות. גם כך זה לא בהכרח יהיה אקורד הסיום של המלחמה, בין היתר משום שהמחאה עדיין יכולה להיכשל ולהצריך סבבים נוספים, וגם בגלל שיינתן למפגינים גיבוי אווירי במהלך ההפגנות עצמן נגד כוחות המשטר.

במבט כולל, בתום השבועיים האלה יכולות ישראל וארה"ב לחוש סיפוק ולהרגיש את ההישג שהן רושמות בדפי ההיסטוריה. עבודה רבה עוד לפנינו, אבל נראה שיש על מי לסמוך.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.